

Posudek vedoucího diplomové/bakalářské práce

Název práce: Svět očima autistů – kvalitativní studie všedního dne autisty

Autor práce: Bc. Helena Záleská

Obor studia: Etika v sociální práci

Posudek vypracoval: PsLic Jan Vyhňálek

Datum: 15.5.2015

Autorka si pro svou diplomovou práci vybrala velmi nesnadné téma vnitřního světa a prožívání osob s poruchami autistického spektra (PAS). Výběr byl ovlivněn její osobní zkušeností z práce s klienty s touto poruchou. Tento výběr má své výhody i nevýhody. Na jednu stranu je zpracování tohoto tématu usnadněno poměrně rozsáhlou literaturou, na druhou stranu je z metodologického velmi náročné.

Teoretická část je zpracována na základě dobře volené, ale možná trochu chudé literatury. Jde o ucelené a dobře strukturované, ale spíše popisné pojednání, kterému chybí porovnání různých zdrojů a snaha o hlubší syntézu problematiky. Z hlediska cíle práce je významným nedostatkem teoretické části to, že se zabývá obecně PAS, ale nikoli prožíváním osob s PAS.

Pro kvalitativní empirický výzkum si autorka zvolila výzkumný design případové studie. Ke sběru dat používá narativní rozhovor a nestandardizované pozorování. Respondenty jsou jednak děti s PAS (7 a 11 let) a rodiče dětí s PAS. Pro analýzu dat používá autorka metodu zakotvené teorie, bohužel ale nepopisuje systém kódování ani postup vyvození kategorií. Celkově je metodologie nedostatečně propracovaná, čemuž odpovídá i nedostatek metodologické literatury v bibliografii. Autorka si tím poněkud zkomplikovala jinak velmi zajímavou a na bohatých datech postavenou práci. Na druhou stranu prokázala schopnost postupného propracování metodologie, pro jejíž úplné dotažení nebylo již dostatek času, ale které je každopádně významným pozitivním výsledkem práce.

V rozhovorech a pozorováních projevuje autorka velkou pozorovací schopnost a vnímavost, o pozorovaných jevech samostatně přemýšlí. Její popis je hustý a plastický, přináší mnoho konkrétních informací. Ve chvíli, kdy data zpracovává pomocí metodiky zakotvené teorie se ale zdá, že se příliš přizpůsobuje kategoriím obvykle užívaným pro popis PAS, a původní bohatství postřehů se poněkud ztrácí. Zdá se, jako by se bohatství informací z části 2.4 ve výsledkové části 3 zploštilo. Autorka sice v této části obohacuje informace o odpovídající citace z literatury, ale i v jejich případě se zdá, jako by se novost jejich informace v propojení s pozorováním autorky ztrácela v obvyklých kategoriích. Ve výsledcích tak popisuje jak se "autisté" obvykle chovají, spíše než jak se projevovali chlapi z jejího vzorku. Zdá se tedy, jako by postup zakotvené teorie nepřinášel novou teorii, ale zasazoval data do již známých teorií. Je to škoda, protože že autorka sama vidí v datech prvky, které by teorii mohly vytvářet, ale potom je opouští ve prospěch ustálených

přístupů, jako by tak utlumovala svůj samostatný úsudek. Podobá se to situaci, kterou sama popisuje, kdy psycholog, testující chlapce ovlivněn normami diagnostického postupu nevidí individuální charakteristiky toho, koho testuje. Tato situace se mění u kategorií "Zírání do prostoru nebo skrze věci" (s. 54n) a "Zvláštnosti v chování" (s. 55), které svým zpracováním odpovídají nejlépe povaze zakotvené teorie. Posledně jmenovaná je ale bohužel jako kategorie příliš široká, bylo by na místě ji ještě rozpracovat do konkrétnějších kategorií.

Je vidět, že práce se z hlediska zpracování dat postupně dále vyvíjela, jak se ukazuje v kapitole 3.2 Porovnání. Zatímco část 3.2.1 Teoretické informace vs. informace z výzkumu je spíše deduktivní, nepřináší mnoho nových informací a odpovídá výše uvedeným nedostatům, část 3.2.2 Informace z výzkumu vs. všeobecné informace je induktivní, lépe odpovídá metodice zakotvené teorie a přináší mnoho nových a významných postřehů. Můžeme říci, že sama autorka tedy nakonec ukazuje metodologické východisko z výše naznačené situace. Zároveň tím ukazuje na náročný proces zpracování diplomové práce, v němž se její schopnosti výzkumu a zpracování odborného textu vyvíjejí.

Zásadním a pro oblast sociální práce významným závěrem textu je to, že znalost obecných kategorií by neměla zakrývat poznávání jedinečnosti dítěte s PAS, která často zároveň odhaluje jeho potenciál a způsob, jak se mu přiblížit a pracovat s ním. Tento postoj a zároveň s ním související vnímavost autorka ve své práci prokazuje. Je na místě ji povzbudit, aby je dále ve své praxi rozvíjela. Z hlediska obsahového považuji tento aspekt, který vyjadřuje zároveň i postoj autorky, za velmi cennou část práce.

Z hlediska formálního práce splňuje nároky, jazykově je na dobré úrovni.

Celkově práce na jedné straně vykazuje určité nedostatky, zejména v plochosti teoretické části, která nedostatečně na teoretické úrovni rozvíjí specifické zaměření práce a nedotaženosti metodologie, na druhou stranu ukazuje přednosti v pozorování, hustém popisu, vystižení důležitých charakteristik zkoumané situace. Kladem práce je i metodologický vývoj, který obnášel značné úsilí, které autorka v průběhu práce prokázala.

Navrhuji známku **velmi dobře**.